

فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی
دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

سال نهم، شماره ۳۳ (بهار ۱۳۹۹) صص ۱۰۸-۸۹

محیط‌شناسی نقش مشارکت مردمی در امنیت عمومی کشور

■ بهرام بیات ■

استاد گروه امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول)

■ فردین پیری ■

دکتری امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۲۰

چکیده

هدف اصلی این مقاله، بررسی مشارکت مردمی در امنیت عمومی کشور است. این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش از نوع آمیخته (کیفی - کمی) است. جامعه آماری تحقیق را ۹۷ نفر از اساتید دانشگاه‌ها، مدیران دستگاه‌های امنیتی و سیاسی و فرماندهان نظامی و انتظامی تشکیل می‌دهند. گذشته از مطالعات پایه و مرور تحقیقات پیشین، اطلاعات اساسی تحقیق از طریق انجام مصاحبه و پرسشنامه جمع‌آوری شده و در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که جامعه ایران، به‌ویژه نهادها و دستگاه‌های امنیتی و سیاسی لازم است تا در راستای ارتقای مشارکت مردمی در امنیت عمومی به تلاش افزون‌تر خود جهت فراهم کردن بسترهای قانونی تعامل و ارتباط با مردم، «تأکید بر فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی (مردم و سازمان‌های متولی امنیت)»، «تمرکز بر تغییر ساختارها و تمرکززدایی از قدرت و مسئولیت در نهادهای متولی امنیت»، «توجه به عنصر سرمایه اجتماعی و مهم‌ترین عنصر سازنده آن؛ یعنی «اعتماد عمومی» و «افزایش احساس مسئولیت اجتماعی» ادامه دهند.

کلید واژگان: امنیت عمومی، تهدید، طرح راهبردی، فرصت، مشارکت مردمی، نقاط ضعف، نقاط قوت.

مقدمه

انسان‌ها همیشه به آرامش و سلامت روان نیاز دارند، زیرا در سایه آرامش می‌توانند به رشد و کمال، اهداف عالی و سجایای اخلاقی برسند. از سوی دیگر، سلامت روانی در تک‌تک افراد، در گرو برخورداری از جامعه سالم و «امنیت عمومی» است، زیرا تمام فعالیت‌های فردی و اجتماعی و پیشرفت در تمام عرصه‌های زندگی نظیر صنعت، اقتصاد، هنر، سیاست، فرهنگ و... همه و همه در سایه داشتن «امنیت عمومی» میسر است (طبیعی، ۱۳۷۹: ۱۳). از طرفی، رویارویی با تهدیدها و مسائل و مشکلاتی که جوامع امروز با آن درگیر هستند، به دلیل حوزه‌های جدیدی که در بحث امنیت پدید آمده و در سال‌های گذشته وجود نداشته‌اند، تنها با بهره‌گیری درست و بهینه از توان و استعدادها موجود و ظرفیت‌های مردمی قابل‌دستیابی است. با این توصیف باید گفت که تأمین امنیت در اجتماعات انسانی برآیند تعامل و مشارکت همگانی کنشگران اجتماعی است که با میزان احساس مسئولیت و مشارکت اجتماعی رابطه بسیار نزدیکی دارد. با این توصیف، امنیت مقوله‌ای است که از طریق مردم برای مردم ایجاد می‌شود و مشارکت مردمی در امنیت در زمره مشارکت در توسعه ملی است. امنیت عمومی سبب بهبود فضای کسب‌وکار و رفع موانع تولید و سرمایه‌گذاری در کشور گردیده و همه زیرساخت‌های کشور را مستحکم می‌سازد و جمهوری اسلامی ایران برای حفظ و بقای داخلی خود در برابر هجوم وسیع و سنگین نظام استکبار جهانی و هم‌زمان به‌منظور تحقق اهداف و آرمان‌های خود باید به‌طور پیوسته و پرشتاب بر توانمندی‌ها و قابلیت‌های خود بیفزاید (معصومی‌بیگی، ۱۳۹۵: ۶). بر اساس آموزه‌های دین مبین اسلام، امنیت در زمره اساسی‌ترین نیازهای بشر به شمار می‌رود؛ قرآن کریم آن را از اهداف استقرار حاکمیت الهی و تبدیل «خوف و وحشت» به «ایمنی» می‌داند (سوره مبارکه نور، آیه شریفه ۵۵)، یکی از مؤلفه‌های جامعه پیشرفته و متعالی را امنیت برمی‌شمارد (سوره مبارکه نحل، آیه شریفه ۱۱۲) و اولین درخواست پیامبرش؛ یعنی ابراهیم (علیه‌السلام) را امنیت ذکر می‌کند (سوره مبارکه بقره، آیه شریفه ۱۲۶).

بیان مسئله

در ایران از لحاظ تاریخی تا قبل از انقلاب اسلامی همواره رویکرد اقتدارگرا از سوی حاکمیت و نهادهای انتظامی در برقراری نظم و امنیت به‌عنوان استراتژی مسلط به کار گرفته شده است، لذا مشارکت مردم به‌ویژه در امور انتظامی در سطوح پایینی بوده، افزون بر آن، نوعی روحیه پلیس‌ستیزی منبعث از روحیه قانون‌گریزی وجود داشته است، چراکه مردم به قوانین به‌عنوان مقرراتی برای حفظ منافع حاکمیت

می‌نگریسته‌اند (وروایی، ۱۳۸۴: ۴۴). در نتیجه، دوری از نهادهای امنیتی چه در نزد افراد قانون‌گرا و چه در نظر افراد قانون‌گریز به‌عنوان سمبل مبارزه با حکومت تلقی می‌شده و با حمایت اجتماعی و حتی پاداش همراه بوده است. بر این اساس، طی سالیان سال شکاف میان دولت‌ها و ملت به یک باور فرهنگی برای بی‌اعتمادی به مسئولان و مجریان قانون مبدل شده است.

مطالعه و بررسی بخش قابل‌توجهی از پرونده‌های موردنظر از رواج گسترده رفتارها و کنش‌های نابه‌نجار و غیرقانونی خبر می‌دهد که لازم است به‌دقت در حوزه‌های اجتماعی مورد توجه و رسیدگی قرار بگیرند؛ به‌عنوان مثال، وقتی مسیر ورود بسیاری از پرونده‌ها را به مراجع انتظامی مورد بررسی قرار می‌دهیم و انبوه مراجعه‌کنندگان به هیئت‌های حل اختلاف و دادگاه‌ها را رصد می‌کنیم، درمی‌یابیم که بسیاری از این پرونده‌ها مربوط به اموری نظیر نزاع‌های خیابانی، دعاوی حقوقی، دعاوی میان مالک و مستأجر، دعاوی خانوادگی، اختلافات همسایگی و بسیاری از مشکلات اجتماعی روزمره است، ضمن اینکه بخش عمده‌ای از پرونده‌ها نیز به جرائمی نظیر سرقت، قاچاق مواد مخدر، جعل و کلاهبرداری و نظایر آن اختصاص دارد که می‌توان یکی از زمینه‌های بروز آن را در مشکلات اجتماعی ناشی از بی‌تفاوتی مردم برای حضور مؤثر در فضاها مشارکتی امنیت‌ساز جست‌وجو کرد. تاکنون مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به‌کرات نسبت به مسئله امنیت و مشارکت مردمی در آن، حساسیت خاص نشان داده‌اند؛ به‌طوری‌که ایشان بارها موضوع امنیت را موضوع بسیار مهم و در درجه اول اولویت ذکر فرموده و از زوایای مختلف بر موضوع «مشارکت» تأکید نموده و آن را با عناصر مهم سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی پیوند زده‌اند. ایشان در یکی از موارد، «همبستگی» و «مشارکت مردم» را به‌عنوان مهم‌ترین عامل در برای حل مشکلات کشور می‌دانند:

«همه ملت ایران، به‌خصوص نخبگان، جوانان، دانشجویان و کسانی که حوزه تأثیری فراتر از حول‌وحوش خودشان دارند، بدانند امروز علاج همه مشکلات این کشور، همبستگی و مشارکت عمومی است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی، ۱۳۸۴/۰۱/۰۱).

ایشان به‌طور قطع بیش از هر کس دیگری بر این موضوع اشراف دارند که مشارکت ضامن بقای هر حکومت مبتنی بر رأی و نظر مردم است، زیرا هنگامی که مردم در امر حکومت و سایر امور جامعه سهیم باشند، به‌طور قطع، حکومت را بیگانه از خود تصور نمی‌کنند و وظایف شهروندی خود را بهتر انجام می‌دهند که این رمز ماندگاری یک نظام سیاسی خواهد بود.

در ادبیات جدید توسعه نیز بحث مشارکت جایگاه مهمی یافته است. یکی از رویکردهای جدید به

توسعه که با پذیرش عمومی مواجه شده، رویکردی است که بحث مشارکت در توسعه را مطرح می‌سازد و با نام «توسعه مشارکتی» شناخته می‌شود. بر اساس این رویکرد باید برنامه‌ریزی‌ها از پایین به بالا باشد و عموم مردم باید در فرایند طرح‌های توسعه‌ای از مرحله برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری تا آخرین مرحله؛ یعنی ارزیابی و بهره‌مندی از طرح‌ها و برنامه‌ها مشارکت داشته باشند. بنابراین، مسئله اصلی مقاله عبارت است از نقش مشارکت مردمی در امنیت عمومی کشور، مسئله امنیت به حدی مهم و جدی می‌باشد که نیازمند مشارکت عموم مردم در آن است.

مبانی و مفاهیم نظری

«عمدتاً صاحب‌نظران در تعریف مشارکت از مفاهیمی چون هم‌جهتی و هدفمندی، آگاهی نسبت به هدف یا اهداف گروه و اراده و خواست در مشارکت بهره می‌گیرند» (Cole & White, 1993: 24). «هال^۱ معتقد است که تعارض بین نظریات پراگماتیسمی (عمل‌گرایانه) و نظریات عمدتاً فلسفی از مشارکت، سبب شده است تا مشارکت به مفهومی چندوجهی بدل شود و طی زمان به معنای متفاوتی مبدل شود» (Hall, 1988: 93) «گای^۲ مشارکت را فرایندی غیرمتمرکز می‌داند که امکان توزیع منابع، فرصت‌ها، آموزش و قدرت تصمیم‌گیری در سطوح بزرگ و پایین را میسر می‌سازد تا مردم بتوانند نقش بسیار مؤثری در توسعه ایفا کنند» (Wang, 2006). «آلموند»^۳ و «پاول»^۴، فعالیت‌های مشارکت‌جویانه را از آن دسته از فعالیت‌هایی می‌دانند که شهروند معمولی می‌کوشد تا از راه آنها بر سیاست‌گذاری‌های شهری اعمال نفوذ کند. بیشتر اندیشمندان، تأثیرگذاری شهروندان در تصمیم‌های شهری را با هدف توانمندسازی آنان در اداره امور محلی و تحصیل خدمات بهینه شهری یادآور شده، نقش مشارکت را در توسعه پایدار شهری، تحقق دموکراسی، جامعه مدنی و سایر موارد مرتبط، بسیار حیاتی خوانده‌اند (Rayan, 1999: 33). با توجه به اهمیت مشارکت اجتماعی به‌عنوان موضوع اصلی، می‌توان گفت که مشارکت اجتماعی، مشارکت افراد در گروه‌هایی خارج از خانواده و عرصه سیاسی و محیط کار (احزاب سیاسی، اتحادیه‌ها و گروه‌های فشار) است. پس انواع مشارکت‌های داوطلبانه و عضویت فعال در گروه‌هایی خارج از خانواده و سازمان‌های سیاسی و گروه‌های فشار، جزء مشارکت اجتماعی محسوب می‌شود (Helly, 2001: 2).

^۱Hall

^۲Ghai

^۳Almond

^۴Paul

از نظر «محبوبی‌منش»، امنیت عمومی بخشی از امنیت داخلی است که در ارتباط با سازمان رسمی قدرت است که بر سه رکن ارتباطی «دولت، فرد و جامعه» استوار است و منافع فرد و منافع جامعه را دربرمی‌گیرد. امنیت عمومی به دنبال حراست از زندگی شهروندان در برابر آسیب‌های اجتماعی و گزندهای ناشی از کژکارکردهای نهادهای نظام سیاسی است و مدیریت آسیب‌ها در شبکه روابط اجتماعی به نفع بزه‌دیدگان و منافع عمومی جامعه با نهادهای رسمی نظام سیاسی است که پلیس و دستگاه قضایی در آن محور عملیاتی و مستقیم می‌باشند. امنیت عمومی را وضعیتی می‌داند که در آن، ضمن حفظ و حراست از ارزش‌های اساسی و هنجارهای جامعه، عموم مردم از هرگونه تعرض و تهدید نسبت به جان، مال و ناموس خود در امان بوده و در خصوص رعایت و حمایت از حقوق مشروع خود از طرف سایر بازیگران (افراد، گروه‌ها، نهادها و دولت) اطمینان خاطر داشته و احساس آرامش کنند (مؤمنی، ۱۳۸۹: ۱۱۳). در زمینه سنخ‌شناسی مشارکت، بر اساس معیارها و ضوابط مختلف، تقسیم‌بندی‌های مختلفی از مشارکت صورت گرفته است. به‌طور مثال، بر اساس نحوه شکل‌گیری یا منشأ مشارکت به مشارکت انفعالی، خودانگیخته و ترغیب‌شده تقسیم می‌شود. بر اساس حوزه‌ای که مشارکت در آن صورت می‌گیرد، می‌توان از مشارکت سیاسی، مشارکت اجتماعی، مشارکت اقتصادی و مشارکت فرهنگی نام برد. بر اساس سطوح، به مشارکت محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی تقسیم می‌شود. اینکه در کدام بخش از فرایند کلی قرار می‌گیرند، به مشارکت در تصمیم‌گیری، مشارکت در اجرا، مشارکت در تأمین منابع و مشارکت در نظارت، تقسیم‌بندی می‌شود و اینکه بر اساس درجه سنتی بودن، به مشارکت سنتی، مشارکت مدرن و پست‌مدرن تقسیم می‌شود (انصاری، ۱۳۸۳). اداره شئون مختلف حکومت صرفاً در صورت حضور و مشارکت مردم امکان‌پذیر است و مردم تنها چرخ محرک حکومت اسلامی محسوب نمی‌شوند، بلکه بقا و دوام حکومت مبتنی بر حضور فعال آنان است (جوادی‌آملی، ۱۳۷۸: ۱۱۷). از این رو می‌توان گفت که از باب وجوب مقدمه واجب، «مشارکت فعال» در عرصه اداره حکومت اسلامی به‌عنوان مقدمه تحقق واجب (اجرای احکام اسلامی) و وظیفه امت اسلامی است و آنان باید ضمن کسب آمادگی‌های لازم در این مسیر گام بردارند. این امر به‌مثابه مبنایی دینی ریشه در دستورها و امر خداوند متعال دارد (اصلائی و فتاحی زفرقندی، ۱۳۹۳).

روش تحقیق

این مقاله به شیوه آمیخته (کمی-کیفی) صورت گرفته و اما ابتدای تحقیق بر بخش کیفی است و بخش کمی در خدمت بخش کیفی قرار می‌گیرد. جامعه آماری این پژوهش شامل صاحب‌نظران و آگاهان

مسائل امنیتی و اجتماعی شامل فرماندهان انتظامی استان‌ها، معاونان معاونت اجتماعی ستاد ناجا، معاونان اجتماعی استان‌ها، اساتید حوزه علوم اجتماعی در دانشگاه علوم انتظامی ناجا، اساتید و نخبگان دانشگاه و حوزه علمیه و نهادهای مرتبط با امنیت عمومی است که به تعداد ۹۷ نفر مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. علاوه بر این، در این مقاله با بهره‌گیری از نرم‌افزار «SPSS» و با استفاده از تکنیک‌های پارامتریک و ناپارامتریک متناسب با ماهیت داده‌ها به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. بنابراین، اطلاعات جمع‌آوری شده در دو بخش کمی و کیفی تجزیه و تحلیل شدند. تجزیه و تحلیل مضامین و داده‌های کیفی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و متغیرهای کمی با استفاده از آمار توصیفی و «آمار استنباطی»^۱ انجام شد. بعد از انجام مطالعات نظری و بررسی دیدگاه‌ها و نظریه‌های قابل اتکا در حوزه مشارکت و امنیت عمومی و جمع‌بندی دیدگاه‌ها، جدول مربوط به مهم‌ترین نظریه‌ها و دیدگاه‌ها تنظیم شده و ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مربوط به هر کدام از آنها استخراج شدند، سپس گویه‌ها احصاء و طی فرایند طوفان مغزی سؤالات مورد نظر محقق طراحی و جهت تأیید به خبرگان ارائه گردید و پس از آن برای جامعه نمونه ارسال شد.

تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق

آمار توصیفی

پیش از ورود به بخش جداول اصلی آمار توصیفی، ابتدا مروری به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد نمونه آماری خواهیم داشت.

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

درصد تجمعی معتبر	درصد معتبر	درصد	فراوانی	رده سنی
۱۱,۳	۱۱,۳	۱۱,۳	۱۱	۳۰ تا ۳۵ سال
۳۴,۰	۲۲,۷	۲۲,۷	۲۲	۳۶ تا ۴۰ سال
۳۵,۶	۱۹,۶	۱۹,۶	۱۹	۴۱ تا ۴۵ سال
۸۹,۷	۳۶,۱	۳۶,۱	۳۵	۴۶ تا ۵۰ سال
۱۰۰,۰	۱۰,۳	۱۰,۳	۱۰	۵۱ سال و بالاتر
	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۹۷	جمع

جدول شماره ۱: سن

با توجه به جدول شماره ۱، افراد جامعه نمونه در طیف‌های سنی مختلف قرار داشته‌اند و در این میان، افراد مربوط به طیف سنی ۴۶ تا ۵۰ سال، با حدود ۳۶ درصد، بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند.

^۱Statistical evidence

مقطع	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی معتبر
کارشناسی	۵	۵,۲	۵,۲	۵,۲
کارشناسی ارشد	۲۵	۲۵,۸	۲۵,۸	۳۱
دکتری	۶۴	۶۵,۹	۶۵,۹	۹۶,۹
حوزوی	۳	۳,۱	۳,۱	۱۰۰,۰
جمع	۹۷	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

جدول شماره ۲: تحصیلات

با توجه به جدول شماره ۲، بیشترین تعداد جامعه آماری از لحاظ مدرک تحصیلی دکتری با فراوانی ۶۴ و ۶۵ درصد بیشترین نسبت را به خود اختصاص داده‌اند.

آمار استنباطی

آزمون متغیرهای نقاط قوت و ضعف در محیط داخلی

تعداد پرسشنامه مورد آزمون	۹۷
مجذور کای	۳۲,۱۸۲
درجه آزادی	۱۴
سطح معناداری	۰,۰۰۴

جدول شماره ۳: آزمون فریدمن

گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
نهادینه شدن نسبی رویکرد جامعه‌محوری در نهادهای امنیت عمومی	۹۷	۸,۵۲۵۸	۱۶,۳۰۶۳۷	-۳۰,۰۰۰	۵۶,۰۰۰
تجارب موفق بهره‌گیری از ظرفیت مردم در نهادهای امنیت عمومی	۹۷	۱۰,۶۳۹۲	۱۷,۵۴۴۱۰	-۵۰,۰۰۰	۶۳,۰۰۰
وجود ساختارهای مشارکتی در نهادهای امنیت عمومی به‌ویژه پلیس (معاونت اجتماعی، پلیس افتخاری و...)	۹۷	۸,۵۲۵۸	۱۶,۳۰۶۳۷	-۳۰,۰۰۰	۵۶,۰۰۰

گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
اعتقاد به نقش مشارکت مردم در امنیت در نهادهای امنیت عمومی	۹۷	۱۷,۵۵۶۷	۵۹,۸۹۵۷۴	-۲۴,۰۰	۵۷۶,۰۰
آمایش سرزمینی نهادهای امنیت عمومی	۹۷	۱۱,۲۲۶۸	۱۵,۵۵۵۳۵	-۲۰,۰۰	۷۰,۰۰
توانمندی نسبی در کسب رضایت مطلوب مردم	۹۷	۱۲,۴۳۳۰	۱۵,۵۴۴۹۰	-۲۱,۰۰	۸۰,۰۰
توانایی نسبی لازم در پاسخگویی به انتظارات مردم	۹۷	۱۱,۴۹۴۸	۱۵,۶۱۶۵۸	-۴۰,۰۰	۶۰,۰۰
قابلیت رفع نگرانی مردم نسبت به هرگونه تعرض احتمالی نسبت به جان، مال، ناموس و آبرو	۹۷	۹,۹۱۷۵	۱۴,۶۴۹۸۵	-۲۱,۰۰	۷۰,۰۰
برخورداری کافی از نیروهای متخصص و آموزش‌دیده	۹۷	۱۲,۷۴۲۳	۱۷,۹۷۰۶۲	-۵۰,۰۰	۷۰,۰۰
توانمند در تربیت نیروهای دلسوز و کارآمد	۹۷	۱۰,۴۱۲۴	۱۶,۱۵۶۶۲	-۵۰,۰۰	۶۰,۰۰
برخوردار از سازمان و ساختار مناسب با شرایط جامعه	۹۷	۱۰,۳۴۰۲	۱۴,۵۲۵۰۴	-۵۰,۰۰	۵۴,۰۰
ایجاد اطمینان در مردم به‌عنوان نیروی حامی در مواقع موردنیاز	۹۷	۹,۹۰۷۲	۱۵,۴۰۹۰۶	-۲۰,۰۰	۸۰,۰۰
توانمند در پاسخگویی به نیازهای مردم	۹۷	۱۰,۱۴۴۳	۱۶,۸۲۸۱۷	-۵۰,۰۰	۷۰,۰۰
ایجاد اطمینان در جامعه درخصوص برخورد به‌موقع با مجرمان	۹۷	۱۲,۰۵۱۵	۱۵,۳۶۱۱۹	-۵۰,۰۰	۵۰,۰۰
قابلیت به مشارکت گرفتن مردم در مأموریت‌ها	۹۷	۹,۸۲۴۷	۱۷,۶۹۰۶۳	-۵۰,۰۰	۶۰,۰۰

جدول شماره ۴: توصیف آماری متغیرهای نقاط قوت محیط داخلی

جدول شماره ۳، مهم‌ترین جدول آزمون فریدمن است که قبل از تفسیر جداول دیگر نخست باید نتایج این جدول را ارزیابی کرد و در صورت معنادار بودن آزمون فریدمن، به تفسیر نتایج جداول توصیفی و میانگین رتبه پردازیم. از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مهم‌ترین شکاف‌های مربوط به نقاط قوت محیط داخلی استفاده شد. آزمون نشان می‌دهد که اهمیت و رتبه شکاف‌های نقاط قوت محیط داخلی با یکدیگر متفاوت است ($p > 0,05$ ، $df = 14$ ، $32,182 =$ مجذور کای).

جدول شماره ۳، معناداری آماری را نشان می‌دهد. مقدار مجذور کای به‌دست‌آمده که در سطح خطای کمتر از ۰,۰۵ قرار دارد ($p > 0,05$)، بدین معناست که رتبه‌بندی شکاف گویه‌ها از نظر پاسخگویان بامعناست و پاسخگویان رتبه‌بندی متفاوتی از گویه‌ها دارند.

تعداد پرسشنامه مورد آزمون	۹۷
مجذور کای	۲۵,۰۸۷
درجه آزادی	۱۴
سطح معناداری	۰,۰۳۴

جدول شماره ۵: آزمون فریدمن

میانگین رتبه‌ها (شکاف حال و آینده)	گویه‌ها
۸,۹۶	نامتناسب بودن سازمان و ساختار با توجه به شرایط جامعه
۸,۸۹	فقدان قابلیت لازم در رفع نگرانی مردم نسبت به هرگونه تعرض و خطر احتمالی به جان، مال، ناموس و آبرو
۸,۵۱	ناتوان در کسب رضایت مطلوب مردم
۸,۲۶	فقدان توانایی لازم در پاسخگویی به انتظارات مردم
۸,۲۶	مقاومت بخشی از سطوح ناچا در برابر رویکرد جامعه‌محوری
۸,۱۳	ناتوانی در ایجاد اطمینان در مردم به‌عنوان نیروی حامی در مواقع موردنیاز
۸,۰۴	ناتوانی در ایجاد اطمینان در مردم در خصوص برخورد به هنگام با مجرمین
۷,۹۵	فقدان برخورداری از نیروهای کافی متخصص و آموزش‌دیده
۷,۹۰	ضعف در تربیت نیروهای متخصص، متعهد و کارآمد، به‌ویژه در حوزه مشارکت عمومی
۷,۹۰	وجود جو بی‌اعتمادی متقابل بین نهادهای امنیت عمومی و مردم
۷,۷۸	توان ناکافی در پاسخگویی به نیازهای مردم
۷,۶۷	نامتناسب بودن ساختار سازمانی با الزامات مشارکت مردمی
۷,۶۰	ضعف در سازوکارهای انگیزشی مشارکت مردم در نهادهای امنیت عمومی
۷,۵۵	فقدان قابلیت لازم برای مشارکت گرفتن مردم در نهادهای امنیت عمومی
۶,۶۱	ضعف در مدیریت افکار عمومی و کار با رسانه‌ها

جدول شماره ۶: رتبه‌بندی گویه‌های نقاط ضعف محیط داخلی

نتایج جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که اهمیت و رتبه شکاف‌های نقاط ضعف محیط داخلی با یکدیگر متفاوت است ($p > 0,05$ ، $df = 14$ ، $25,087 = \text{مجذور کای}$). این جدول معناداری آماری را نشان می‌دهد. مقدار مجذور کای به‌دست‌آمده که در سطح خطای کمتر از ۰,۰۵ قرار دارد ($p > 0,05$)، بدین معناست که رتبه‌بندی شکاف گویه‌ها از نظر پاسخگویان بامعناست و پاسخگویان رتبه‌بندی متفاوتی از گویه‌ها دارند.

آزمون متغیرهای فرصت و تهدید در محیط خارجی (بیرونی)

آزمون متغیرهای فرصت

در جداول این بخش، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مربوط به فرصت‌ها در محیط خارجی ارائه شده است. برای بررسی معنادار بودن تفاوت بین گویه‌ها و رتبه‌بندی متغیرها از نظر پاسخگویان، باید نتایج جدول آزمون آماری را بررسی کنیم.

گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
قدرت ظرفیت‌های دینی و تشکلی‌های سنتی در جذب مشارکت سیاسی	۹۷	۶,۱۳۴۰	۱۳,۸۸۴۲	-۳۰,۰۰	۵۰,۰۰
انسجام سیاسی و اجتماعی قابل قبول در جامعه	۹۷	۹,۱۴۴۳	۱۷,۲۰۳۴۳	-۵۰,۰۰	۷۰,۰۰
ظرفیت شکل‌گیری سازمان‌های مردم‌نهاد برای توسعه سیاسی و امنیتی	۹۷	۱۳,۲۸۸۷	۱۷,۸۹۸۴۲	-۲۰,۰۰	۷۲,۰۰
وفاق و همدلی میان قوا درخصوص حفظ امنیت ملی	۹۷	۱۷,۶۲۸۹	۸۱,۲۳۹۵۳	-۴۵,۰۰	۷۹,۰۰
انسجام قومی و مذهبی به‌عنوان پشتوانه مردمی دفاع از استقلال و حاکمیت سیاسی کشور	۹۷	۹,۵۵۶۷	۱۷,۰۰۱۸۲	-۲۰,۰۰	۷۰,۰۰
گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
نقش بسیج مردمی در بازتولید امنیت اجتماعی و سیاسی	۹۷	۸,۰۰۰۰	۱۱,۹۴۸۷۰	-۱۰,۰۰	۵۰,۰۰
وجود امنیت پایدار در اقصی نقاط کشور	۹۷	۶,۷۰۱۰	۱۲,۶۶۴۰۶	-۳۶,۰۰	۳۰,۰۰
همکاری و انسجام در میان دستگاه‌ها و سازمان‌های متولی نظم و امنیت	۹۷	۹,۱۵۴۶	۱۵,۰۷۹۸۸	-۲۴,۰۰	۷۰,۰۰
کارآمدی نیروهای مسلح در ایجاد فضای امن و توأم با آرامش	۹۷	۷,۷۳۲۰	۱۱,۵۴۲۹۶	-۳۲,۰۰	۴۰,۰۰
اعتماد و رضایتمندی مردم از دستگاه‌های دولتی	۹۷	۱۳,۵۹۷۹	۱۹,۳۹۱۰۷	-۳۷,۰۰	۹۰,۰۰
اعتماد عامه مردم به دستگاه قضایی	۹۷	۱۱,۳۴۰۲	۲۰,۹۷۳۱۴	-۳۰,۰۰	۹۰,۰۰
رعایت اصل بی‌طرفی در رسیدگی به دعاوی و شکایات	۹۷	۱۲,۳۳۷۱	۲۰,۱۷۶۷۱	-۳۶,۰۰	۸۰,۰۰
ایجاد ساختار و توسعه تشکیلات قضایی متناسب با نیازهای جامعه	۹۷	۱۲,۲۵۷۷	۱۸,۵۸۰۴۴	-۲۴,۰۰	۹۰,۰۰
ظرفیت بسیج در حوزه فعالیت‌های امنیتی، انتظامی و اجتماعی - فرهنگی	۹۷	۸,۲۱۶۵	۱۲,۱۴۵۸	-۳۰,۰۰	۴۰,۰۰
نظم و انضباط اجتماعی قابل قبول در کشور	۹۷	۱۰,۲۷۸۴	۱۶,۶۶۲۵۵	-۴۰,۰۰	۸۰,۰۰
وجود ساختار منسجم تصمیم‌گیری‌های امنیتی در کشور	۹۷	۸,۱۰۳۱	۱۳۷۲۴۵۹	-۳۰,۰۰	۶۰,۰۰
وجود بستر ظرفیت فراسازمانی برای فعالیت‌های اجتماعی فرهنگی (شوراهای فرادستی و...)	۹۷	۹,۰۶۱۹	۱۵,۵۱۹۳۵	-۳۰,۰۰	۶۰,۰۰
بشوانه مردمی نظام به‌عنوان سرمایه اجتماعی	۹۷	۷,۸۹۶۹	۱۱,۸۹۵۸۰	-۳۰,۰۰	۴۰,۰۰

جدول شماره ۷: توصیف آماری متغیرهای فرصت از حیث دستگاه‌های دولتی، سیستم قضایی و... در محیط خارجی

جدول شماره ۷ وضعیت رتبه‌بندی متغیرها (گویه‌ها) را نشان می‌دهد. میانگین رتبه هر کدام از گویه‌ها در این جدول گزارش شده است. مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که بالاترین میانگین رتبه ۱۱,۱۸ به گویه «اعتماد و رضایتمندی مردم از دستگاه‌های دولتی» اختصاص دارد. گویه بعدی با اندکی اختلاف و با میانگین رتبه ۱۰,۷۵ به گویه «نظم و انضباط قابل قبول در کشور» اختصاص دارد و بدین معناست که مهم‌ترین شکاف در گویه‌ها از نظر پاسخگویان، به موارد اشاره شده اختصاص دارد. به عبارتی، پاسخگویان معتقدند برای رسیدن به وضعیت مطلوب در آینده باید بیشترین تلاش به این سمت معطوف گردد.

میانگین رتبه‌ها (شکاف حال و آینده)	گویه‌ها
۱۱,۱۸	اعتماد و رضایتمندی مردم از دستگاه‌های دولتی
۱۰,۷۵	نظم و انضباط اجتماعی قابل‌قبول در کشور
۱۰,۶۹	رعایت اصل بی‌طرفی در رسیدگی به دعاوی و شکایات
۱۰,۵۸	ظرفیت شکل‌گیری سازمان‌های مردم‌نهاد برای توسعه سیاسی و امنیتی
۱۰,۳۳	ایجاد ساختار و توسعه تشکیلات قضایی متناسب با نیازهای جامعه
۹,۹۰	اعتماد عامه مردم به دستگاه قضایی
۹,۵۷	وفاق و همدلی میان قوا درخصوص حفظ امنیت ملی
۹,۴۷	کارآمدی نیروهای مسلح در ایجاد فضای امن و توأم با آرامش
۹,۳۷	پشتوانه مردمی نظام به‌عنوان سرمایه اجتماعی
۹,۲۶	انسجام قومی و مذهبی به‌عنوان پشتوانه مردمی دفاع از استقلال و حاکمیت سیاسی کشور
۹,۱۶	ظرفیت بسیج در حوزه فعالیت‌های امنیتی، انتظامی و اجتماعی - فرهنگی
۹,۰۵	همکاری و انسجام در میان دستگاه‌ها و سازمان‌های متولی نظم و امنیت
۸,۹۲	وجود ساختار منسجم تصمیم‌گیری‌های امنیتی در کشور
۸,۷۹	انسجام سیاسی و اجتماعی قابل‌قبول در جامعه
۸,۶۹	وجود امنیت پایدار در اقصی نقاط کشور
۸,۶۵	نقش بسیج مردمی در بازتولید امنیت اجتماعی و سیاسی
۸,۶۳	وجود بستر ظرفیت فراسازمانی برای فعالیت‌های اجتماعی فرهنگی (شوراهای فرادستی و...)
۸,۰۳	قدرت ظرفیت‌های دینی و تشکلی‌های سنتی در جذب مشارکت سیاسی

جدول شماره ۸: رتبه‌بندی گویه‌های فرصت از حیث دستگاه‌های دولتی، سیستم قضایی و... در محیط خارجی

آزمون فریدمن در جدول شماره ۸ نشان می‌دهد که اهمیت و رتبه شکاف‌های فرصت‌ها در محیط خارجی با یکدیگر متفاوت است ($p > 0,000, df = 17, = 54,803$ مجذور کای). این جدول معناداری آماری را نشان می‌دهد. مقدار مجذور کای به‌دست‌آمده که در سطح خطای کمتر از $0,001$ قرار دارد ($p > 0,001$)، بدین معناست که رتبه‌بندی شکاف گویه‌ها از نظر پاسخگویان بامعناست و پاسخگویان رتبه‌بندی متفاوتی از گویه‌ها دارند.

تعداد پرسشنامه مورد آزمون	۹۷
مجذور کای	۵۴,۸۰۳
درجه آزادی	۱۷
سطح معناداری	۰,۰۰۰

جدول شماره ۹: آزمون فریدمن مردم

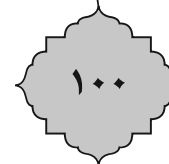
جدول این قسمت میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مربوط به فرصت‌ها در محیط خارجی را از حیث مردم نشان می‌دهد. جهت بررسی معنادار بودن تفاوت بین گویه‌ها و رتبه‌بندی متغیرها از نظر

پاسخگویان، باید نتایج جدول آزمون آماری را بررسی کنیم.

گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
نظریهٔ ارتش ۲۰ میلیونی امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)	۹۵	۶,۱۵۷۹	۱۳,۱۶۱۲۹	-۳۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰
تدابیر و فرامین مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مبنی بر مشارکت مردمی در حوزهٔ امنیت	۹۵	۶,۱۴۷۴	۱۲,۴۴۱۳۲	-۳۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰
مردم‌پایه بودن نظام جمهوری اسلامی ایران	۹۵	۵۷۸۹	۱۳,۲۸۵۶۷	-۳۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰
اعتماد نسبی عمومی به ساختارهای امنیتی و انتظام‌بخش در جامعه	۹۵	۷,۱۷۸۹	۱۴,۰۴۷۰۲	-۴۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰
اطمینان نسبی مردم به پلیس به‌عنوان نیروی حامی در مواقع موردنیاز	۹۵	۱۷,۲۰۰۰	۸۲,۴۴۱۴۲	-۲۰,۰۰۰	۸۰,۱۰۰
اطمینان مردم از برخورد به هنگام پلیس با مجرمان	۹۵	۱۶,۷۴۷۴	۶۵,۵۸۸۷۶	-۲۰,۰۰۰	۶۳۰,۰۰۰
ظرفیت مشارکتی قابل‌قبول در جامعه	۹۵	۸,۱۲۶۸	۱۵,۷۶۵۳۱	-۴۰,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
تجربهٔ موفق مشارکت امنیتی مردم در دفاع مقدس	۹۵	۵,۸۵۲۶	۱۴,۳۶۴۵۳	-۵۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
اعتقاد و باور عمیق مردم به بسج و کارآمدی آن	۹۵	۶,۳۱۰۵	۱۶,۵۶۱۶۲	-۸۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰
گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
وجود ظرفیت بالقوه مشارکت‌پذیری در نهادهای تأمین‌کنندهٔ امنیت عمومی	۹۵	۶,۳۲۶۳	۱۲,۵۷۴۴۱	-۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰
فرهنگ ایثار، تلاش، جهاد و شهادت	۹۵	۶,۹۶۸۴	۱۴,۹۲۳۵۳	-۳۰,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
انسجام اجتماعی قابل‌قبول در کشور	۹۵	۹,۹۵۷۹	۱۳,۹۸۲۴۵	-۲۰,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
ظرفیت تشکل‌ها و هیئت‌های مذهبی همسو با نظام	۹۵	۵,۷۱۵۸	۱۰,۹۷۵۴۷	-۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰
جمعیت جوان، بالنگیزه و پرشور در کشور	۹۵	۸,۲۲۱۱	۱۶,۹۴۶۸۴	-۳۰,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
احساس امنیت قابل‌قبول در جامعه	۹۵	۸,۱۵۷۹	۱۳,۲۰۵۶۷	-۱۰,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
احساس مسئولیت و تعهدات اجتماعی در سطح قابل‌قبول در جامعه	۹۵	۱۲,۱۸۹۵	۱۶,۷۸۲۲۷	-۱۶,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
روحیه بالا و نشاط اجتماعی مردم	۹۵	۱۲,۴۶۳۲	۲۰,۰۳۹۷۵	-۲۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰
روحیه و آمادگی مردم برای اقدامات جمعی و بازدارنده در مقابل حملهٔ دشمنان	۹۵	۹,۴۱۰۵	۱۴,۳۷۰۱۰	-۲۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰

جدول شمارهٔ ۱۰: توصیف آماری متغیرهای فرصت در محیط خارجی از حیث مردم

جدول شمارهٔ ۱۰ وضعیت رتبه‌بندی متغیرها (گویه‌ها) را نشان می‌دهد. مقایسهٔ میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که بالاترین میانگین رتبه (۱۱,۰۵)، به گویهٔ «روحیه بالا و نشاط اجتماعی مردم» و سپس گویهٔ «احساس مسئولیت و تعهدات اجتماعی در سطح قابل‌قبول در جامعه» با اندکی

اختلاف و با میانگین رتبه ۱۰,۸۰ اختصاص دارد و بدین معناست که مهم‌ترین شکاف در گویه‌ها از نظر پاسخگویان، موارد اشاره شده هستند. به عبارتی، پاسخگویان معتقدند برای رسیدن به وضعیت مطلوب در آینده باید بیشترین تلاش به این سمت معطوف گردد.

میانگین رتبه‌ها (شکاف حال و آینده)	گویه‌ها
۱۱,۰۵	روحیه بالا و نشاط اجتماعی مردم
۱۰,۸۰	احساس مسئولیت و تعهدات اجتماعی در سطح قابل قبول در جامعه
۱۰,۲۷	اطمینان مردم از برخورد به هنگام پلیس با مجرمان
۱۰,۲۶	انسجام اجتماعی قابل قبول در کشور
۱۰,۰۲	روحیه و آمادگی مردم برای اقدامات جمعی و بازدارنده در مقابل حمله دشمنان
۹,۹۷	اطمینان نسبی مردم به پلیس به عنوان نیروی حامی در مواقع مورد نیاز
۹,۴۶	ظرفیت مشارکتی قابل قبول در جامعه
۹,۳۴	تدابیر و فرامین مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مبنی بر مشارکت مردمی در حوزه امنیت
۹,۳۳	نظریه ارتش ۲۰ میلیونی امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)
۹,۳۰	جمعیت جوان، بانگیزه و پرشور در کشور
۹,۲۹	اعتقاد و باور عمیق مردم به بسیج و کارآمدی آن
۹,۲۸	احساس امنیت قابل قبول در جامعه
۹,۱۷	فرهنگ ایثار، تلاش، جهاد و شهادت
۹,۱۱	اعتماد نسبی عمومی به ساختارهای امنیتی و انتظام بخش در جامعه
۹,۸۵	تجربه موفق مشارکت امنیتی مردم در دفاع مقدس
۸,۶۱	وجود ظرفیت بالقوه مشارکت‌پذیری در نهادهای تأمین‌کننده امنیت عمومی
۸,۴۸	مردم‌پایه بودن نظام جمهوری اسلامی ایران
۸,۴۱	ظرفیت تشکلهای و هیئت‌های مذهبی همسو با نظام

جدول شماره ۱۱: رتبه‌بندی گویه‌های فرصت از حیث مردم در محیط خارجی

آزمون فریدمن در جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد که اهمیت و رتبه شکاف‌های فرصت‌ها در محیط خارجی از حیث مردم با یکدیگر متفاوت است ($p > 0,001$, $df = 17$, $54,803 =$ مجذور کای). این جدول معناداری آماری را نشان می‌دهد. مقدار مجذور کای به دست آمده که در سطح خطای کمتر از $0,001$ قرار دارد ($p > 0,001$), بدین معناست که رتبه‌بندی شکاف گویه‌ها از نظر پاسخگویان با معناست و پاسخگویان رتبه‌بندی متفاوتی از گویه‌ها دارند.

تعداد پرسشنامه مورد آزمون	۹۷
مجذور کای	۵۴,۸۰۳
درجه آزادی	۱۷
سطح معناداری	۰,۰۰۰

جدول شماره ۱۲: آزمون فریدمن

آزمون متغیرهای تهدید

جداول این بخش میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مربوط به تهدیدات در محیط خارجی را از حیث دستگاه‌های دولتی، سیستم قضایی و... نشان می‌دهد. جهت بررسی معنادار بودن تفاوت بین گویه‌ها و رتبه‌بندی متغیرها از نظر پاسخگویان، باید نتایج جدول آزمون آماری را بررسی کنیم.

گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
فقدان یکپارچگی و ناکارآمدی و ناهمراستایی بخش‌های مختلف سیاسی و اداری	۹۷	۵,۳۱۹۶	۲۲,۱۰۴۱۸	-۳۶,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
ضعف سیستم تأمین اجتماعی همه‌جانبه و کارآمد در کشور	۹۷	۴,۴۸۴۵	۲۲,۹۹۱۴۴	-۸۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
ناتوانی در پاسخگویی به مطالبات به‌حق مردم	۹۷	۳,۸۰۴۱	۲۰,۷۳۳۷۵	-۵۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
تمرکزگرایی شدید و بی‌میلی ساختار سیاسی برای مشارکت دادن مردم در امور	۹۷	۶,۶۲۸۶	۱۹,۷۹۱۷۹	-۳۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
استبدادزدگی جامعه و عدم میل به همکاری و مشارکت با ساختار حاکمیت	۹۷	۵,۴۹۴۸	۲۲,۶۷۵۷۶	-۵۶,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
شکل نگرش جامعه مدنی و اختلال در فرایند و کارکرد نهادهای سیاسی و اجتماعی	۹۷	۶,۵۰۵۲	۱۸,۵۷۰۸۸	-۳۲,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
بی‌اعتمادی گسترده و کاهش مشروعیت ساختار سیاسی	۹۷	۶,۷۹۲۸	۲۴,۲۹۹۷۵	-۵۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
ناتوانی نظام در فراهم کردن بستر فعالیت و استفاده از سازمان‌های مردم‌نهاد در جامعه	۹۷	۵,۴۵۲۶	۲۲,۷۹۷۵۸	-۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
فقدان وفاق کامل بین نخبگان و مسئولان درخصوص الگوهای امنیتی	۹۷	۲,۳۶۰۸	۲۱,۴۰	-۵۰,۰۰۰	۶۳,۰۰۰
گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
کژکارکردی دستگاه‌های تولیدکننده امنیت اجتماعی	۹۷	۶,۴۷۴۲	۲۱,۳۵۰۷۹	-۵۰,۰۰۰	۷۲,۰۰۰
توسعه شکاف طبقاتی روزافزون در جامعه	۹۷	۸۳۵۱۰	۲۵,۷۳۳۱۶	-۸۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
اعتقاد عامه مردم به وجود فساد در دستگاه قضایی و پایمال شدن حقوق آنها	۹۷	۲,۸۰۴۱	۲۴,۵۱۶۸۵	-۸۰,۰۰۰	۷۲,۰۰۰
ناکارآمدی قوانین و ساختارهای موجود برای مشارکت مردم در امور	۹۷	۲,۴۶۳۹	۲۰,۵۵۷۳۷	-۵۴,۰۰۰	۶۳,۰۰۰
رشد و توسعه روزافزون جرائم و آسیب‌های اجتماعی	۹۷	۱,۳۱۹۶	۲۲,۵۸۵۲۸	-۵۶,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
بی‌نظمی و نابسامانی‌های لحام‌گسیخته در کشور	۹۷	۴,۰۱۰۳	۲۲,۹۸۱۶۵	-۴۵,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
فقدان فهم و باور مشترک نسبت به نقش مشارکت در امنیت عمومی	۹۷	۳,۹۵۸۸	۲۳,۵۵۸۸۴	-۶۰,۰۰۰	۷۲,۰۰۰
تعدد تشکل‌های غیردولتی و حمایت دشمنان از آنها	۹۷	۲,۰۵۱۵	۲۱,۰۸۸۲۹	-۷۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
موازی کاری و ناهمراستایی در مدیریت کشور	۹۷	-۱,۷۳۲۰	۲۳,۰۴۰۵۱	-۸۰,۰۰۰	۷۰,۰۰۰

جدول شماره ۱۳: توصیف آماری متغیرهای تهدید از حیث دستگاه‌های دولتی، سیستم قضایی و... در محیط خارجی

مردم

جداول این بخش، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مربوط به تهدیدات در محیط خارجی را از حیث مردم نشان می‌دهد. جهت بررسی معنادار بودن تفاوت بین گویه‌ها و رتبه‌بندی متغیرها از نظر پاسخگویان، باید نتایج جدول آزمون آماری را بررسی کنیم.

گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
القای نارضایتی مردم از نهادهای امنیت عمومی	۹۷	۲,۳۸۱۴	۱۷,۹۹۱۰۰	-۴۰,۰۰۰	۷۰,۰۰۰
هجمه روانی در فضای مجازی برای افزایش بی‌اعتمادی مردم	۹۷	-۱۰,۱۱۳۴	۹۴,۹۶۱۰۵	-۹۱۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰
نگرانی مستمر مردم نسبت به هرگونه تعرض و خطر احتمالی به اموال، جان، ناموس و آبرویشان	۹۷	۲,۰۳۰۹	۱۹,۴۷۰۸۴	-۴۰,۰۰۰	۶۳,۰۰۰
موانع قانونی برای مشارکت مردم در امنیت عمومی	۹۷	۴,۱۹۵۹	۱۹,۵۱۳۱۶	-۲۶,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰
اطمینان ناکافی مردم به نهادهای امنیت عمومی به‌عنوان نیروی حامی در مواقع موردنیاز	۹۷	۳,۶۹۰۷	۱۹,۷۸۹۱۸	-۳۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰
اعتقاد به ناکارآمدی نهادهای امنیت عمومی در پاسخگویی به نیازهای مردم	۹۷	۰,۷۵۲۶	۱۹,۹۳۴۲۸	-۴۵,۰۰۰	۹۰,۰۰۰
اطمینان ناکافی مردم از برخورد به هنگام با مجرمان	۹۷	-۰,۱۰۳۱	۲۱,۳۳۳۴۱	-۷۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
اعتقاد به اینکه نهادهای امنیت عمومی قابلیت به مشارکت گرفتن مردم در مأموریت‌ها را ندارند	۹۷	۳,۲۱۶۵	۱۸,۹۸۴۷۷	-۳۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
عملیات روانی و هجمه علیه نظام به‌ویژه در حوزه امنیت عمومی (طرح ارتقای امنیت اجتماعی)	۹۷	۰,۱۶۴۹	۲۰,۱۵۵۵۸	-۹۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
وجود موانع ذهنی مشارکت با نهادهای امنیت عمومی در افکار عمومی	۹۷	۰,۰۴۱۲	۱۹,۵۵۰۶۴	-۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
گویه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میانگین	بالاترین میانگین
احساس وجود واگرایی بین مردم و حاکمیت	۹۷	۴,۸۱۴۴	۲۰,۶۸۳۲۰	-۳۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
احساس ناامنی در جامعه به‌رغم وجود نسبی امنیت	۹۷	۳,۲۲۶۸	۱۸,۹۷۷۲۴	-۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
ترویج الگوهای ارزشی و رفتاری مغایر با ارزش‌های ایرانی - اسلامی	۹۷	۱,۷۹۳۸	۱۸,۱۹۷۳۸	-۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
تعدد، تکرار، پیچیدگی و سازمان‌یافتگی جرائم	۹۷	۲,۹۲۷۸	۱۸,۶۶۳۲۷	-۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
نگرش شعاری به امر مشارکت مردمی در امنیت عمومی	۹۷	۵,۰۲۰۶	۲۱,۲۰۳۸۶	-۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
افزایش نابسامانی‌های اجتماعی در کشور به‌ویژه کلان‌شهرها	۹۷	۳,۹۵۸۸	۲۱,۷۳۳۱۹	-۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰
مشکلات جوانان شامل ازدواج، بیکاری، تحصیلات و... به‌عنوان مانع مشارکت	۹۷	-۰,۵۹۷۹	۲۳,۲۷۰۴۵	-۸۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰
تبدیل شدن نیازها به مطالبات و احساس محرومیت نسبی در جامعه	۹۷	-۰,۴۰۳۱	۲۱,۷۹۷۲۰	-۸۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰

جدول شماره ۱۴: توصیف آماری متغیرهای تهدید از حیث مردم

جدول شماره ۱۴ وضعیت رتبه‌بندی متغیرها (گویه‌ها) را نشان می‌دهد. مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که بالاترین میانگین رتبه (۱۰,۴۶)، به گویه «نگرش شعاری به امر مشارکت مردمی در امنیت عمومی» اختصاص دارد. گویه بعدی با اندکی اختلاف و با میانگین رتبه ۱۰,۴۲ به گویه «موانع قانونی برای مشارکت مردم در امنیت عمومی» اختصاص دارد و بدین معناست که مهم‌ترین شکاف در گویه‌ها از نظر پاسخگویان، به موارد اشاره‌شده اختصاص دارد. به عبارتی، پاسخگویان معتقدند برای رسیدن به وضعیت مطلوب در آینده باید بیشترین تلاش به این سمت معطوف گردد.

میانگین رتبه‌ها (شکاف حال و آینده)	گویه‌ها
۱۰,۴۶	نگرش شعاری به امر مشارکت مردمی در امنیت عمومی
۱۰,۴۲	موانع قانونی برای مشارکت مردم در امنیت عمومی
۱۰,۴۱	احساس وجود واگرایی بین مردم و حاکمیت
۱۰,۲۵	اسلمینان ناکافی مردم به نهادهای امنیت عمومی به‌عنوان نیروی حامی در مواقع موردنیاز
۱۰,۰۶	اعتقاد به اینکه نهادهای امنیت عمومی قابلیت به مشارکت گرفتن مردم در مأموریت‌ها را ندارند
۹,۹۵	احساس ناامنی در جامعه به‌رغم وجود نسبی امنیت
۹,۸۱	افزایش نابسامانی‌های اجتماعی در کشور به‌ویژه کلان‌شهرها
۹,۶۵	ترویج الگوهای ارزشی و رفتاری مغایر با ارزش‌های ایرانی - اسلامی
۹,۵۴	تعدد، تکرار، پیچیدگی و سازمان‌یافتگی جرائم
۹,۴۸	التقای نارضایتی مردم از نهادهای امنیت عمومی
۹,۳۲	نگرانی مستمر مردم نسبت به هرگونه تعرض و خطر احتمالی به اموال، جان، ناموس و آبرویشان
۸,۹۷	مشکلات جوانان شامل ازدواج، بیکاری، تحصیلات و... به‌عنوان مانع مشارکت
۸,۹۰	اطمینان ناکافی مردم از برخورد بهنگام با مجرمان
۸,۸۶	اعتقاد به ناکارآمدی نهادهای امنیت عمومی در پاسخگویی به نیازهای مردم
۸,۸۴	هجمه روانی در فضای مجازی برای افزایش بی‌اعتمادی مردم
۸,۷۶	تبدیل شدن نیازها به مطالبات و احساس محرومیت نسبی در جامعه
۸,۶۸	وجود موانع ذهنی مشارکت با نهادهای امنیت عمومی در افکار عمومی
۸,۶۳	عملیات روانی و هجمه علیه نظام، به‌ویژه در حوزه امنیت عمومی (طرح ارتقای امنیت اجتماعی)

جدول شماره ۱۵: رتبه‌بندی گویه‌های تهدید از حیث مردم در محیط خارجی

آزمون فریدمن در جدول شماره ۱۶ نشان می‌دهد که اهمیت و رتبه شکاف‌های فرصت‌ها در محیط خارجی از حیث دستگاه‌های دولتی، سیستم قضایی و... با یکدیگر متفاوت است ($p > 0,05$, $df = 17$) ، $30,022 = \text{مجدور کای}$ ، این جدول معناداری آماری را نشان می‌دهد. مقدار مجدور کای به دست آمده که در سطح خطای کمتر از $0,05$ قرار دارد ($S > 0,05$)، بدین معناست که رتبه‌بندی شکاف گویه‌ها از نظر پاسخگویان بامعناست و پاسخگویان رتبه‌بندی متفاوتی از گویه‌ها دارند.

تعداد پرسشنامه مورد آزمون	۹۷
مجدور کای	۳۰,۰۲۲
درجه آزادی	۱۷
سطح معناداری	۰,۰۲۶

جدول شماره ۱۶: آزمون فریدمن

نتیجه‌گیری

مشارکت بر فرایندهای غیرمتمرکز و ایجاد فرصت‌های برابر، به‌ویژه برای شهروندان عادی جامعه تأکید دارد تا امکان توزیع منابع، آموزش و قدرت سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در سطوح بزرگ و پایین برای همگان فراهم آید.

مشارکت مردمی بر پایه این اصل قرار دارد که مردم به دنبال اهدافی هستند که خود آن را تعریف کرده‌اند. براین اساس، مشارکت مردمی، دخالت مردم در ایجاد و مدیریت محیط‌های طبیعی و مصنوع خودشان است که محیط امنیتی نیز بخشی از این محیط خواهد بود.

مشارکت مردمی بر پایه اصول ذیل قرار دارد:

۱. جهت‌گیری اخلاقی (عمل مشارکتی در جوهره خود با نیکی و خیر همراه است)؛
۲. آگاهانه، خودانگیزگی، ارادی و داوطلبانه بودن در مقابل هرگونه اجبار و تحمیل؛
۳. قدرت‌بخشی و توانمندسازی آحاد جامعه (به‌واسطه حق دخالت در امور، از مرحله تصمیم‌گیری تا نظارت و اجرا)؛

۴. انتفاع و سودمندی حاصل از عمل (چه برای خود یا برای دیگر اعضای جامعه)؛

۵. پایداری و مداومت در برابر اقدامات مقطعی و ناپیوسته؛

۶. پابندی و دل‌بستگی به ارزش‌های مورد وفاق جامعه که عامل انگیزشی محسوب می‌گردد؛

۷. احساس مسئولیت و تعهد اجتماعی.

از منظر دین، استقرار و بقای یک نظام سیاسی مستلزم حضور و مشارکت مردم است و وقتی بحث حکومت دینی مطرح است این حضور جنبه وجوب و اجرای دستور الهی پیدا می‌کند. نکته مهم در بررسی مفهوم مشارکت از دیدگاه اسلام، «جهت‌گیری اخلاقی» آن است؛ به عبارت دیگر، جوهره «خیر و نیکی» اولین و مبنایی‌ترین صفت ممیزه هر اقدام مشارکتی، از اقدام غیر مشارکتی خواهد بود. از نظر امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) همه باید کوشش کنند که رضایت مردم را جلب کنند لذا «رضایتمندی مردم»، از نظر امام یک اصل و متغیری تأثیرگذار در امر مشارکت محسوب می‌گردد و همه دولتمردان وظیفه دارند تا در جهت نیل به آن تلاش کنند. از دیدگاه رهبری، موضوع «توانمندی» و «آگاهی» مردم به‌عنوان یک اصل مهم، عامل و زمینه‌ساز مشارکت، اهمیت بسیار دارد. بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله، «مردم‌سالاری دینی» یا همان مشارکت مردمی و «امنیت اجتماعی» دو روی یک سکه تلقی می‌شوند که لازم و ملزوم یکدیگرند و هر یک به‌عنوان مقدمه توسعه‌یافتگی تلقی می‌شوند و در کنار عواملی نظیر: «عدالت اجتماعی» و «آزادی‌های

مشروع» آمده‌اند. به عبارت دیگر برای آنکه مشارکت مردمی افزایش یابد تا جامعه امنیت عمومی به معنای واقعی را تجربه نماید، لازم است به عواملی نظیر عدالت اجتماعی و آزادی‌های مشروع نیز توجه شود. در سند سیاست‌های کلی نظام بر «کاهش تصدی‌گری دولت» و «تمرکززدایی» تصریح شده است. بنابراین نمی‌توان مشارکت مردمی را بدون کاهش میزان مداخلات دولت در عرصه‌های قابل‌واگذاری در نظر گرفت و هرچه مردم در بخش‌های مختلف نقش و حضور بارزتری داشته باشند مشارکت مردمی به مفهوم واقعی خود نزدیک‌تر خواهد شد. در بند چهل و ششم سند مذکور تحت عنوان: «آمایش سرزمین، امور زیست‌محیطی و توسعه پایدار»، بر مشارکت فعال مناطق مختلف کشور اشاره رفته که تأکیدی بر استفاده از ظرفیت همه اقوام و مناطق مختلف کشور است. بدیهی است در این میان تفاوتی در انواع آداب‌ورسوم و ارزش‌های خاص قومیتی نیست و آنچه موجب انسجام و تقویت مشارکت و در نتیجه دستیابی به امنیت همه‌جانبه می‌شود استفاده از ظرفیت‌های قومی و بومی است. به عبارتی برای تنظیم‌کنندگان سند، تفاوت در برخی ارزش‌های بومی و سنت‌های محلی و قومی امری روشن و بدیهی است و با علم به همین تفاوت‌ها، دو عامل «دین» و «ملیت» به‌عنوان فصل الخطاب همه مردم ایران اسلامی فارغ از نوع بینش و نگرش بومی آنان، به‌عنوان عامل هم‌افزایی و انسجام ملی و تقویت مشارکت‌جویی محسوب می‌گردند.

یافته‌های تحقیق حاضر نیز در موارد بسیار با مبانی و اصول مورد اشاره همخوانی نشان داد. از جمله اینکه مطالعه و بررسی محیط داخلی گویای این حقیقت است که نیروهای تأمین‌کننده امنیت می‌باید از توانایی کافی برای جلب رضایت مردم و پاسخگویی به انتظارات آنان برخوردار باشند تا این امر مقدمه‌ای برای تضمین مشارکت واقعی مردم و تمایل آنان برای همسویی با سیاست‌ها و برنامه‌های امنیت‌ساز باشد. از نظر پاسخگویان، این امر مستلزم برخورداری کافی از نیروهای متخصص و آموزش‌دیده است تا قابلیت به مشارکت گرفتن مردم را داشته باشند.

منابع و مأخذ

الف) کتب فارسی

۱. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سید علی، «مجموعه بیانات مقام معظم رهبری در سال‌های ۱۳۸۴، ۱۳۸۶، ۱۳۹۰، ۱۳۹۲ و ۱۳۹۶».
۲. امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)، سید روح‌الله (۱۳۷۸)، «صحیفه نور»، ج ۴، ۵، ۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار امام (رحمت‌الله‌علیه).
۳. اصلانی، فیروز؛ فتاحی زفزندی، علی (۱۳۹۳)، «مشارکت عمومی در اداره حکومت اسلامی حق یا تکلیف؟»، فصلنامه دانش حقوق عمومی، شماره ۸.
۴. انصاری، حمید (۱۳۸۳)، «عوامل مؤثر بر مشارکت مردم در امور مربوط به ناجا در شهرستان تهران»، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، تهران: معاونت اجتماعی ناجا.
۵. جوادی‌آملی، عبدالله (۱۳۸۷)، «نسبت دین و دنیا»، قم: اسراء.
۶. طبعی، منصور (۱۳۷۹)، «سیمای امنیت در نهج‌البلاغه»، تهران: انتشارات عقیدتی سیاسی ناجا.
۷. معصومی‌بیگی، مهدی و همکاران (۱۳۹۵)، «راهبردهای ناجا در ارتقای امنیت عمومی با تأکید بر ظرفیت‌های مردمی»، دانشگاه عالی دفاع ملی.
۸. مؤمنی، اسکندر؛ جعفری، ذوالفقاری و تشکری، (۱۳۸۹)، «راهبردهای ارتقای امنیت عمومی»، تهران، دانشگاه دفاع ملی.
۹. وروایی، اکبر (۱۳۸۴)، «پلیس جامعه‌محور»، تهران: سازمان عقیدتی سیاسی ناجا.

ب) کتب لاتین

1. Cole, R. E., Bachayan, P. & White, B. J. (1993). *"Quality, Participation and Competitiveness"*, California Management Review, vol. 35, No. 3. Spring 1993.
2. Hall, Antony (1988). *"Community Perspective. In Development Policies Sociological Perspective"*, Ed by Antony, Hall and James. Midyely. Manchester University Press.

3. Helly, Denise (2001). *"Voluntary and Social Participation by People of Immigrant Origin: Overview of Canadian Research"*, Second National Metropolis Conference, Montreal, November 1997.
4. Mc.Sweeney, Bill & Iden, ty (1999). *Security Interests*, Cambridge: C.U.P.
5. Rayan, Margaret (1999). *"Participation & Empowerment: An International Journal"*, Vol. 7 No. 2, 1999, pp: 33-42, © MCB University Press.
6. Wang, Y. (2006). *"Rural Community Participation in Tourism Development: Cases from Hainan Province"*, China. Unpublished Ph.D. Dissertation, Waterloo (Ontario): University of Waterloo.

